

STARPTAUTISKA KONFERENCE

**NACIONĀLĀS, ETNISKĀS UN
LOKĀLĀS IDENTITĀTES
DZĪVESSTĀSTU KONSTRUKCIJĀS**

**Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu centrā
Rīga, 2016. gada 24.-25. maijs**

INTERNATIONAL CONFERENCE

**THE MUTUAL CONSTRUCTION
OF LIFE STORIES:
ETHNIC, NATIONAL AND
LOCAL IDENTITIES**

**Latvia University Centre for Humanities
Riga, Latvia, May 24-25, 2016**

Konferenci rīko / The conference has been organised by:

Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts / University of Latvia, Institute of Philosophy and Sociology (Latvia)

Stokholmas Universitātes Vēstures nodaļa / Stockholm University, Department of History (Sweden)

Tartu Universitātes Kultūras pētījumu un mākslas institūts / University of Tartu, Institute of Cultural Research and Fine Arts (Estonia)

Konferences organizācijas komiteja:

Tii Jāgo, Kultūras pētījumu un mākslas institūts, Tartu Universitāte, Igaunija

Maija Runce, Vēstures nodaļa, Stokholmas Universitāte, Zviedrija

Edmunds Šūpulis, Filozofijas un socioloģijas institūts, Latvijas Universitāte

Conference organisational committee:

Tii Jaago,

Institute of Cultural Research and Fine Arts, University of Tartu, Estonia

Maija Runce,

Department of History, Stockholm University, Sweden

Edmunds Šūpulis,

Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

Konference organizēta projekta **“Etniskā un naratīvā dažādība dzīvesstāstu konstrukcijās Latvijā”** ietvaros. Projekts ir realizēts ar nodomu izprast etniskās, dzimtes un ģeogrāfiskās piederības nozīmi un lomu naratīva un identitātes veidošanā. Pētījuma mērķi bija šādi: 1) analizēt latviešu, krievu un romu pārstāvju stāstījumu struktūru un saturu, lai salīdzinātu atmiņu konstruktīvos risinājumus (izteiksmes veidā un saturā) dažādās etniskās un dzimuma grupās; 2) izpētīt stāstījumus par dažādiem vēstures periodiem latviešu, krievu un romu kolektīvajā atmiņā, lai noskaidrotu atmiņu sociāli nozīmīgo struktūru un saturu; 3) noskaidrot, kā stāstījumu strukturē valoda, kādā stāsts tiek stāstīts; apziņa un atmiņa; kultūras tradīcijas, komunikācijas modeļi; izpratne par pasauli un cilvēku u. tml.

Projektu realizē daudzfunkcionālas pētnieciskas infrastruktūras “Nacionālā mutvārdu vēsture” pētnieku grupa Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūtā. Tā nodrošina dzīvesstāstu vākšanu, uzglabāšanu, apstrādi un izpēti, kā arī materiālu pieejamību ārējiem lietotājiem. Šajā infrastruktūrā ietilpst krājums un glabāšanas vieta, dokumentācijas katalogi; vākšanas, apstrādes un uzglabāšanas aprīkojums; darbība tiek popularizēta arī interneta vietnē www.dzivesstasts.lv. Dzīvesstāstu krājumā jau ietilpst ap 4000 audioierakstu – dzīvesstāsti un to dokumentācija. Veicot projekta izpēti, ir nākušas klāt jaunas intervijas un atmiņu stāsti – ar saviem dzīvesstāstiem ir dalījušies latvieši, krievi un romi Jelgavā, Ventspilī, Kandavā, Talsu un Balvu novados, Tūjā, Rīgā un Valmierā.

The conference has been organised as a part of the project **“Ethnic and narrative diversity in life story constructions in Latvia”**. The aim of the project is to understand the significance of ethnic, gender and geographic belonging and its role in the creation of narratives and identity. The goals of the study are 1) to research the structure and content of Latvian, Russian and Roma narratives in order to compare the constructive solutions of memories (means of expression and content) between various ethnic and gender groups; 2) to study narratives about various historical periods in Latvian, Russian and Roma collective memory in order to determine the socially significant structure and content of memories; 3) to determine how a narrative’s structure is influenced by the language in which that narrative is told, awareness and memory, cultural traditions and communication models, the narrator’s understanding of the world and the person, and so on.

The project is realised by the National Oral History (NOH) research group at the Institute of Philosophy and Sociology of the University of Latvia. NOH is a multifunctional research infrastructure that ensures the collection, preservation, processing and study of life stories and also makes these materials available to external users. The NOH infrastructure includes the collection itself, the archive location, documentation catalogues and equipment for the collection, processing and preservation of life stories. Its activities are popularised on the website www.dzivesstasts.lv. The NOH life story collection contains approximately 4000 audio recordings of life stories and documentation thereof. As the present project has progressed, new interviews and new memory stories have been added to the collection – Latvians, Russians and Roma in Jelgava, Ventspils, Kandava, Talsi district, Balvi district, Tūja, Riga and Valmiera have all shared their life stories with NOH researchers.

PROGRAMMA

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu centrs,
Kalpaka bulvāris 4, 2.stāva konferenču zāle

24.05.2016.

- 9.30 Dalībnieku reģistrācija
- 10.00 Konferences atklāšana
- 10.30. Ievadreferāts

Vieda Skultāne (Latvijas Universitāte). **Dzīvesstāstu savstarpējā konstruēšanās, etniskās un nacionālās identitātes**

11.30. 1.sekcija DZĪVESSTĀSTS KAIMIŅVALSTĪS (referāti angļu val.),
vada V.Skultāne

- 1) Tiu Jāgo (Tartu Universitāte, Igaunija). **Dzīvesstāstu mainīgais fokuss Igaunijā 2000. gados**
- 2) Marcins Gonda (Lodzas Universitāte, Polija). **Reemigrācija kā nacionālās identitātes (re)konstruēšanas līdzeklis. Apsvērumi par poļu jauniešu diasporas biogrāfijām**
- 3) Maija Runce (Stokholmas Universitāte, Zviedrija). **Represīvais diskurss attiekmē pret ceļojošajiem romiem Zviedrijā 20. gadsimtā**

13.00 *Pusdienu pārtraukums*

14.00. 2.sekcija REFLEKSIJA UN VĒSTURE DZĪVESSTĀSTOS,
vada I.Garda-Rozenberga

- 1) Dagmāra Beitnere-Le Galla (Latvijas Universitāte). **Metodoloģiskie un pašizpratnes aspekti dzīvesstāstos**
- 2) Kaspars Zellis (Latvijas Universitāte). **Kolektīvā atmiņa un pagātnes refleksijas dažādu Latvijas etnisko grupu pārstāvju dzīvesstāstos**
- 3) Irēna Saleniece (Daugavpils Universitāte). **20. gadsimta vēsture Latvijas baltkrievu dzīvesstāstos**
- 4) Ilze Trapenciēre (Latvijas Universitāte). **Marginalizēto pusaudžu refleksijas par ģimeni un ģimenes vērtībām**

16.00. 3.sekcija INDIVĪDU UN KULTŪRAS MIJIETEKME, vada E.Šūpulis

- 1) Ieva Garda-Rozenberga, Maija Krūmiņa (Latvijas Universitāte). **Būt brīvam: brīvības dažādība etniskajos dzīvesstāstos Latvijā.**
- 2) Nadežda Pazuhina (Baltijas Starptautiskā akadēmija). **„Nozīmīgie citi” dzīvesstāstu naratīvā: kultūras identitātes aspekti**
- 3) Māra Zirnīte (Latvijas Universitāte). **Etnisko kultūru pieredzes atspoguļojums dzīvesstāstos**
- 4) Maruta Pranka (Latvijas Universitāte). **Sasniegumi un zaudējumi: veiksmes un neveiksmes artikulācija dzīvesstāstos**
- 5) Oksana Kurcalte („Latvijas Fakti”). **Romi Latvijā. Piezīmes uz pētījuma malām**

.....

25.05.2016.

10.00 levadreferāts

Baiba Bela (Latvijas Universitāte). **Netveramā identitāte un pierobežas dažādība dzīvesstāstos**

11.00 4.sekcija LOKĀLĀ UN MINORITĀŠU ATMIŅU KULTŪRA,
vada M.Zirnīte

- 1) Deniss Kretalovs (Latvijas Universitāte). **Latvijas romu kultūras balasta iezīmes: intervēšanas pieredze**
- 2) Edmunds Šūpulis (Latvijas Universitāte). **Vai kopiena bez vēstures? Atmiņa un etnicitāte romu dzīvesstāstos**
- 3) Arturs Medveckis (Liepājas Universitāte). **Identitāšu daudzveidība Liepājas Universitātes darbinieku dzīvesstāstos**
- 4) Marina Gehta (muzejs „Ebreji Latvijā”). **Etniskās vai reliģiskās piederības izpausmes padomju laikā intervijās ar ebrejiem Latvijā**

13.00 *Pusdienu pārtraukums*

14.00 DISKUSIJA „ATMIŅAS, NARATĪVI UN ETNISKĀS KULTŪRAS”, vada K.Zellis

16.30 Grāmatas **"Все мы дети своего времени: истории жизни русских в Латвии / Visi esam sava laikmeta bērni: krievu dzīvesstāsti Latvijā"** atvēršanas svētki.

PROGRAMME

Latvia University Centre for Humanities,
Riga, Kalpaka blv. 4, conference room (2.floor, 215)

24.05.2016.

9.30 Registration

10.00 Opening words

10.30. Keynote lecture

Vieda Skultans (University of Latvia). **The mutual construction of life stories and ethnic and national identities**

11.30. Session 1 A LIFE STORY IN NEIGHBOURING COUNTRIES (papers in English),
chair V.Skultans

- 1) Tiiu Jaago (University of Tartu, Estonia). **Changeable focuses of life stories in Estonia in the 2000s**
- 2) Marcin Gońda (University of Łódź, Poland). **Return migration as a mean of (re)constructing national identity. Considerations on biographies of young Polish diaspora members**
- 3) Maija Runce (Stockholm University, Sweden). **The repressive discourse regarding Roma travellers in Sweden in the 20th century**

13.00 *Lunch*

14.30. Session 2 REFLECTION AND HISTORY IN LIFE STORIES,
chair I.Garda-Rozenberga

- 1) Dagmāra Beitnere-Le Galla (University of Latvia). **Aspects of methodology and self-comprehension in life stories**
- 2) Kaspars Zellis (University of Latvia). **Collective memory and reflections on past in life stories of Latvian ethnic groups**
- 3) Irena Saleniece (Daugavpils University). **History of the 20th century in the life stories of Latvia's Belarusians**
- 4) Ilze Trapenciere (University of Latvia). **Marginalized teens' reflections on their families and family values**

16.00. Session 3 THE INTERFERENCE OF INDIVIDUALS AND CULTURE,
chair E.Šūpulis

- 1) Ieva Garda-Rozenberga, Maija Krūmiņa (University of Latvia). **To be free: varieties of freedom in ethnic lifestories in Latvia**
- 2) Nadežda Pazuhina (Baltic International Academy). **"Significant others" in the narrative of life stories: facets of cultural identity**
- 3) Māra Zirnīte (University of Latvia). **The experience of ethnic cultures as reflected in life stories**
- 4) Maruta Pranka (University of Latvia). **Achievements and losses: articulation of success and failure in life stories**
- 5) Oksana Kurcalte („Latvijas Fakti"). **Roma people in Latvia. Notes on the edges of the study**

.....
25.05.2016.

10.00 Keynote lecture

Baiba Bela (University of Latvia). **Elusive identity and diversity in borderland lifestories**

11.00 Session 4 LOCAL AND MYNORITY MEMORY CULTURE,
chair M.Zirnīte

- 1) Deniss Kretalovs (University of Latvia). **Traits of Latvian Roma' cultural ballast: interviewing experience**
- 2) Edmunds Šūpulis (University of Latvia). **A community without history? Collective memory and ethnicity in Roma lifestories**
- 3) Arturs Medveckis (Liepāja University). **Diversity of identities within the life stories of the Liepāja University staff**
- 4) Marina Gehta (Jews in Latvia Museum). **The expression of ethnic or religious belonging in the Soviet era in interviews with Jews in Latvia**

13.00 *Lunch*

14.00 DISCUSSION „MEMORIES, NARRATIVES AND ETHNIC CULTURES”,
chair K.Zellis

16.30 The presentation of a book on Latvia Russians' life stories *"Все мы дети своего времени: истории жизни русских в Латвии / Visi esam sava laikmeta bērni: krievu dzīvesstāsti Latvijā"*.

Dzīvesstāstu savstarpējā konstruēšanā, etniskās un nacionālās identitātes

Vieda Skultāne

LU Filozofijas un socioloģijas institūts

V.Skultans@bristol.ac.uk

Dzīvesstāstus var aplūkot kā tekstus, kas top vai ko konstruē noteiktos vēsturiskos un kultūras apstākļos. Atmiņu stāsta formu un nokrāsu veido ne tikai indivīda dzīves pieredze, kuras nozīme nav apšaubāma, bet arī sabiedrības kultūras resursi un vispārpieņemtie priekšstati par pagātņi. Savstarpēji mijiedarbojoties, dzīvesstāsts atspoguļo gan to, ko cilvēks atceras no savas pagātnes, gan arī kultūras pieredzi, kas pagātnei piešķir jēgu un ļauj to izprast.

Minētā pieeja, kas ļauj skatīt dzīvesstāstus kā būvētus uz sava veida dialoga starp indivīdu un viņa kultūrvidi, saskan ar uzskatiem, ko pauž divi ievērojami divdesmitā gadsimta morāles filozofi: Alisders Makintairs (*Alasdair MacIntyre*) un Čārlzs Teilors (*Charles Taylor*). Makintairs raksta, ka “savu morālo identitāti patība gūst caur līdzdalību kopienās” (2007: 221). Precīzāk sakot, viņš apgalvo, ka spēja izprast savu dzīvi ir atkarīga no sasaistes ar pagātnes tradīcijām. Viņa arguments ir – ja šī saite ar kultūras mantojumu ir sarauta, tad zūd iespēja dzīvot morāli saskaņotu un atbildīgu dzīvi. Makintairs turpina: “Esmu dzimis ar pagātņi, un mēģinājums sevi kā individuālistu atraut no šīs pagātnes nozīmē deformēt pašreizējās attiecības” (turpat).

Savukārt Čārlzs Teilors identitāti skata kā attiecībās esošu (relacionālu), nevis kaut ko indivīdam piemītošu: “Manu identitāti nosaka saistības un identifikācijas, kas nodrošina ierāmējumu jeb horizontu, kurā es mēģinu katrā atsevišķā gadījumā noteikt, kas ir labi, kas ir vērtīgs vai kas būtu darāms un ko man atbalstīt jeb noraidīt. Citiem vārdiem, tas ir horizonts, kurā es esmu spējīgs ieņemt pozīciju” (1989: 27). Turpinājumā viņš raksta, ka “mēs nevaram citādi, kā orientēties uz labo, tādējādi nosakot savu pozīciju attiecībā pret to, nosakot savas dzīves virzību. Līdz ar to neizbēgami paša dzīvei meklējam izteiksmi naratīva formā”. Tādā veidā mēs izprotam sevi nevis iekšupvērstā introspekcijas aktā, bet identificējoties ar vērtībām un tradīcijām ārpus sevis. Teilors piešķir lielāku brīvību un rīcībspēju indivīdiem, turpretim Makintairs uzskata, ka vara un rīcībspēja izriet no institūcijām un tradīcijām.

Šajā konferencē uzmanība tiek pievērsta abpusējai mijietekmei starp indivīdiem un viņu kultūras, etniskām saitēm un tradīcijām. Konstruējot dzīves vēsturi, “patības morālie avoti” kļūst pamanāmi kā veidi, kādos pašapraksti kļūst jēgpilni. Dzīves naratīva konstruēšanā reti ir izmantotas brīvības un refleksijas iespējas. Mūsu konference piedāvā platformu diskusijai par dialogu starp tradīciju un saistībām, kurās mēs varam identificēt abu kultūras nosacījumus.

The mutual construction of life stories and ethnic and national identities

Vieda Skultans

Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

V.Skultans@bristol.ac.uk

Life stories as constructed texts emerge in specific historical and cultural contexts. These stories are given shape and colour not only by individual lived experience, although this clearly plays an important, indeed inalienable role, but also by the available cultural resources and requirements of official histories. There is thus an ongoing interchange or conversation, if you like, between what a person remembers of his or her past and the cultural tools on offer for making sense of that past, in short, for understanding.

This approach, which sees life stories as built upon an ongoing conversation between the individual and his or her cultural environment, endorses the philosophical standpoints of two major moral philosophers of the twentieth century, namely, Alasdair MacIntyre and Charles Taylor. MacIntyre writes “the self has to find its moral identity in and through its membership in communities” (2007: 221). More specifically, MacIntyre argues that the ability to make sense of our lives depends upon connecting with past tradition. The argument is that when this inheritance is fractured or fragmented the possibility of living morally coherent lives and giving an account of such lives is lost. MacIntyre writes: “I am born with the past, and to try to cut myself off from that past, in the individualist mode, is to deform my present relationships” (ibid.).

Charles Taylor also sees identity as relational, rather than intrinsic to an individual. “My identity is defined by the commitments and identifications which provide the frame or horizon within which I can try to determine from case to case what is good, or valuable, or what ought to be done, or what I endorse or oppose. In other words, it is the horizon within which I am capable of taking a stand” (1989: 27).

And later he writes: “Because we cannot but orient ourselves to the good, and thus determine our place relative to it and hence determine the direction of our lives, we must inescapably understand our lives in narrative form, as a ‘quest’. From whichever direction, I see these conditions as connected facets of the same reality, inescapably structural requirements of human agency” (1989: 51–2).

Thus we come to understand who we are not by an inward act of introspection but by identifying with values and traditions outside ourselves. Clearly Taylor attributes a greater degree of freedom and thus agency to individuals, whereas for MacIntyre power and agency rest more with institutions and traditions.

This conference will examine the conversations taking place between individuals and their cultural and ethnic commitments and traditions. In the course of constructing a life history, “the moral sources of the self” are made visible as are the ways in which self descriptions create meaning. Emerging opportunities for freedom and reflection in the narrative construction of lives have seldom been made use of. Our conference will provide a venue in which the nature of the dialogue between tradition and commitment can be examined and in which we can begin to identify the cultural determinants of both.

Bibliography

MacIntyre, Alasdair. *After Virtue. A Study in Moral Theory*. 3rd edition. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 2007.

Taylor, Charles. *Sources of the Self. The Making of the Modern Identity*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.

Netveramā identitāte un pierobežas dažādība dzīvesstāstos

Baiba Bela

LU Sociālo zinātņu fakultāte

Baiba.Bela@lu.lv

Mēs esam tas, ko mēs atceramies. Ja tas tā ir, tad pētīt veidu, kā mēs atceramies – kā mēs prezentējam sevi savās atmiņās, kā mēs definējam savas personiskās un kolektīvās identitātes caur atmiņām, kā mēs strukturējam idejas savās atmiņās, kā mēs nododam tālāk savas atmiņas citiem – nozīmē pētīt veidu, kādā mēs esam (Fentress&Wickham, 1992).

Referāta centrā ir jautājums, ko es kā pētniece dzīvesstāstos varu atklāt par etniskumu, nacionālo un lokālo identitāti un konstrukcijām, caur kurām identitāte atklājas. Analīzē atgriezīšos pie 1996. gadā pirmajā lielajā dzīvesstāstu dokumentēšanas ekspedīcijā Vadakstē un tās apkārtņē ierakstītajām biogrāfiskajām intervijām.

Vispirms aplūkošu jēdziena “identitāte” lietojumu – no sociologu kritikas, ka jēdziens ir pārāk plašs, izplūdis un grūti operacionalizējams (atsaucoties uz P. Džonsa un M. Križanovska idejām), līdz diskusijai par aptuvenības cilvēcisko nozīmīgumu identitātes jēdziena lietojumā (atsaucoties uz M. Bloka argumentiem par cilvēciskās realitātes izpētē nepieciešamo jūtīgumu un skrupulozu definīciju ierobežojošo raksturu). Analizēšu katras pieejas priekšrocības un trūkumus.

Pēc tam pievērsīšos dzīvesstāstu pētniekiem labi zināmajam pieņēmumam, ka dzīvesstāsti ir konstruēti konkrētā sarunā starp intervētāju un stāstītāju, konstruēti valodā ar tās noteikumiem un repertuāru, kā arī kultūrā balstītās tradīcijās un priekšstatos par to, kas ir stāstīšanas vērts. Balstoties uz šādu pieeju, analizēšu vairāku dzīvesstāstu fragmentus, meklējot tieši etniskās, nacionālās un lokālās identitātes konstrukcijas. Analīze atklāj fragmentāru, pretrunīgu, neskaidru, nesistemātisku ainu, kura veidojas no elastīgi pielāgotiem dažādiem kultūras un personiskās pieredzes gabaliņiem. Varu piekrist epigrāfā citētajiem Dž. Fentresam un K. Vikamam, ka pētīt atmiņas nozīmē pētīt veidu, kādā mēs esam, bet nevaru piekrist viņu apgalvojumam, ka mēs kā pētnieki varētu piekļūt atmiņās balstītām personiskās un kolektīvās identitātes definīcijām (ja ar definīciju tiek saprasts “Jēdziena un termina izpratnes formulējums, kas parasti ietver jēdziena būtiskās (nepieciešamās un pietiekamās) pazīmes” (termini.lza.lv)). Piekritu B. Meijerhofai, ka kultūras ir kolektīvi, nekārtīgi veidojumi, kas tiek sistematizētas, ņemot vērā jau esošu realitāti (Myerhoff, 2002: 106). To pašu varu teikt par identitātes kultūrkolektīvajām formām.

Elusive identity and diversity in borderland life stories

Baiba Bela

Faculty of Social Sciences, Latvia University

Baiba.Bela@lu.lv

...we are what we remember. If this is a case, then the study of what we remember - the way we present ourselves in our memories, the way we define our personal and collective identities through our memories, the way we order and structure our ideas in our memories, and the way we transmit these memories to others - is a study of the way we are (Fentress & Wickham, 1992: 7).

The paper focuses on questions that I, as a researcher, can find in life stories about ethnic, national and local identity and the structures through which identity is constructed. The analysis is based on biographical interviews recorded in 1996, during the first major expedition to document life stories in Vadakste and its surroundings.

At first I will consider the concept of “identity” – from sociologists’ criticism that the concept is too broad and vague (referring to the ideas of Paul Jones and Michal Krzyzanowsky) to a discussion about the human importance of vagueness in the identity concept (referring to Marc Bloch’s arguments on the sensitivity necessary in studying human reality and on the restrictive nature of scrupulous definitions), exploring the advantages and disadvantages of each approach.

Then I will turn to an assumption, well known among life story researchers, that life stories are constructed during a specific conversation between the interviewer and the narrator, constructed in a language with its own rules and repertoire, and also constructed through culture-based traditions and perceptions about what is worth telling. With this approach I will analyse several fragments from life stories and search specifically for ethnic, national and local identity constructions. The analysis shows a fragmented, contradictory, confusing, unsystematic scene that is formed from various flexibly adapted pieces of cultural and personal experience. I can agree with the epigraph quoted from James Fentress and Chris Wickham that to explore memory means to investigate the manner in which we are, but I cannot agree with their statement that we as researchers can access personal and collective identity definitions based on memories. I can only agree with Barbara Myerhoff that cultures are collective, untidy formations that are systematised by taking into account existing reality (Myerhoff, 2002: 106). The same can be said about cultural identity forms.

Metodoloģiskie un pašizpratnes aspekti dzīvesstāstos

Dagmāra Beitnere-Le Galla

LU Filozofijas un socioloģijas institūts

dbeitnere@gmail.com

Kā pētnieki parasti analizējam sabiedrību, kuras dalībnieki esam arī mēs. Pētot citu etnisku grupu dzīvesstāstus, pētniekam ir jāmeklē analīzes mēraukla. Dzīvesstāsti atklāj ne tikai personisko pieredzi, tā bieži savijusies ar vēstures notikumiem. H. G. Gadamera pieeja mudina iekļaut analīzes horizontā izpratni par vēsturiski iedarbīgās apziņas veidošanos un sajaukšanos, piemēram, dzīvesstāsta izklāstā.

Ziņojumā analizēšu dzīvesstāstus, kuru vēstījumu horizontos ir valsts vēstures un kultūras izveidots pašizpratnes iespaids. Dzīvesstāsts aptver un atveido ne tikai personiskās dzīves, tajās ir lielās vēstures balsis, kuru iespaids spēj radīt gan pārrāvumu dzimtas vēstures atmiņā, gan arī noklusējumus un negaidītus jaunatklājumus, sabiedrībai demokratizējoties: *padomju cilvķeka* pašizpratnes maiņa – dzimtas vēstures noskaidrošana – stress un trauma.

Krievu valodā runājošās kopienas dalībnieku pašidentifikācija ir neviendabīga, pašrefleksijas robežu veido piederība pie Latvijas vēstures, un to raksturo gan integrēta identitāte, gan arī nogaidošā pašizpratne, kas saistīta ar aizvainojumu par Pilsonības likuma normām, kuras uz lielu iedzīvotāju grupu attiecināja nepilsoņa statusu. Krieviski runājošo pašizpratnes polarizēšanās – ģeogrāfiski (saistīta ar Latviju), kulturāli un vēsturiski (ar Krieviju) – ir mūsdienu politiskās situācijas fons.

Aspects of methodology and self-comprehension in life stories

Dagmāra Beitnere-Le Galla

Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

dbeitnere@gmail.com

As researchers, we usually analyse the society of which we ourselves are participants. When studying the life stories of other ethnic groups, the researcher must find the benchmark for his or her analysis. Life stories reveal not only personal experience; they are also often intertwined with historical events. Hans-Georg Gadamer's approach encourages us to include in our analyses an understanding of the creation and mixing of historically effective awareness, for example, in the life story outline. In my report I shall analyse life stories whose messages express a self-awareness influenced by national history and culture. The life story reflects and displays not only the voice of a personal life but also the voices of greater history, which can disrupt or even silence a family's historical memory as well as bring to light new revelations as the society democratises. A change in the *Soviet people's* self-awareness – a clarifying of one's family history – stress and trauma.

The self-identification of members of the Russian-speaking community is mixed; the self-reflection boundary is made up of a sense of belonging to Latvian history and is characterised by an integrated identity as well as an reluctant self-awareness. It is

linked with resentment regarding citizenship laws that relegate a large part of the community to non-citizen status. A polarisation of self-awareness among Russian speakers – both geographically (linked with Latvia) and culturally and historically (linked with Russia) – forms the backdrop to the country's current political situation.

Būt brīvam: brīvības dažādība etniskajos dzīvesstāstos Latvijā

Ieva Garda-Rozenberga,

Maija Krūmiņa

LU Filozofijas un socioloģijas institūts

ieva.garda@gmail.com

Brīvību kā jēdzienu un vērtību etniski daudzveidīgajā Latvijā var pētīt, izmantojot biogrāfisko pieeju, kas ļauj ielūkoties indivīda personiskajā pieredzē. Personisks vēstījums par dzīves laikā pieredzēto atklāj ne tikai notikumus, bet arī stāstītāja vērtējumu par notikušo toreiz un tagad – intervijas situācijā. Izpratne par brīvību (personiskā, politiskā, pozitīvā/negatīvā, ja atsaucamies uz J. Berlina esejām, *mazās brīvības* u. c.) ir unikāla, vienlaikus kontekstuāli nosacīta. To ietekmē laiks un telpa, vēsture un kultūra, kā arī sabiedrība un atmiņu kopiena, kurā stāstītājs dzīvo. Analizējot trīs Latvijā dzīvojošu etnisko grupu (latviešu, krievu un romu) dzīvesstāstus, referātā tiks aplūkots, ko nozīmē būt brīvam un cik dažāda var būt brīvības izpratne.

Brīvības dažādība etnisko pārstāvju pieredzē izskan tieši un netieši. Tās nozīme mainās atbilstoši indivīda pozīcijai attieksmē pret varu un pastāvošo sistēmu. Tā kara laiku pieredzējušiem brīvība varēja nozīmēt iespēju palikt dzīvam, savukārt padomju laika ierobežotās brīvības apstākļos sadzīves diplomātija ļāva cilvēkiem baudīt *mazās brīvības*. Pēc Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas dzīvesstāstos nereti izteikts personīgās brīvības ierobežojums, kas saistīts ar sociālo problēmu saasināšanos. Tas ietekmē ne tikai rīcībspēju, bet arī kopienas pašizjūtu. Vieniem tas nozīmē zaudētu stabilitāti, statusa maiņu, valodas problēmas, vēl kādam šķiet, ka zaudēta *pat brīvība būt krievam*. Sākumā brīvība likās daudzsološa, tomēr tagad dzīvesstāstos nereti izskan vēlme atgriezties padomju laikos, kad cilvēki jutušies brīvāk un bijuši pašpietiekamāki.

To be free: variety of freedom in ethnic life stories in Latvia

Ieva Garda-Rozenberga,

Maija Krūmiņa

Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

ieva.garda@gmail.com

Freedom as a concept and value can be studied in Latvia by using a biographical approach, which allows the researcher a glimpse into an individual's personal experience. A personal message of what a person has experienced in his or her

lifetime reveals not only events but also the narrator's evaluation of those events both then and now, at the time of the interview. The understanding of freedom (personal, political, positive/negative, if we refer to Isaiah Berlin's essays, *small freedoms* and so on) is unique, but it is at the same time contextually determined. It is influenced by time and space, by history and culture and also by the society and memory community in which the narrator lives. The report will examine what it means to be free and how different understandings of freedom can be by analysing the life stories of three ethnic groups living in Latvia (Latvian, Russian and Roma).

The diversity of freedom according to members of the various ethnic groups is expressed both directly and indirectly. The meaning of freedom changes depending on the individual's position regarding power and the existing system. Thus, for a person who experienced the war freedom might mean the opportunity to remain alive, while "daily diplomacy" allowed people to enjoy *small freedoms* during the Soviet era of restricted freedom. Restrictions of personal freedom, which are linked to aggravated social problems, are often mentioned in life stories recorded after Latvia regained its independence. These problems affect people's capacity to act as well as the community's sense of self. For one group it means a loss of stability, change of status and language problems; one narrator felt he had lost *even the freedom to be Russian*. At first, freedom seemed promising, but now life stories often express a desire to return to the Soviet era, when people supposedly felt freer and more self-sufficient.

Etniskās vai reliģiskās piederības izpausmes padomju laikā intervijās ar ebrejiem Latvijā

Marina Gehta

muzejs "Ebreji Latvijā"

marina.gehta@gmail.com

Kopš 2011. gada muzejs "Ebreji Latvijā" sadarbībā ar Starptautisko Jūdaikas zinātnisko centru "Sefer" (Maskava) rīko intervijas ar Latvijas ebrejiem, kā arī neebrejiem, kas dzīvo Latgales mazpilsētās un atceras ebreju dzīvi tajās.

Šo gadu laikā tika ierakstīti vairāki simti interviju Latgalē ar nebrejiem, kā arī Rīgā un Izraēlā ar Latvijas ebrejiem. Šī pētījuma mērķis ir pierakstīt atmiņas par pirmskara ebreju tradicionālo dzīvi un folkloru, Latvijas ebreju dzīvesstāstus, izpētīt dažādu tautību cilvēku skatījumu uz ebrejiem. Pētījuma metode apvieno mutvārdu vēstures un folkloras intervijas.

Intervējamie ir pagājušā gadsimta 20.–40. gados dzimušie, un liela daļa no viņu atmiņām atspoguļo viņu dzīvi Latvijā padomju okupācijas laikā. Lielākā intervēto ebreju daļa (izņemot tos, kas piedalījās ebreju nacionālajā kustībā) atzīst, ka nekā tipiski "ebreju" viņu dzīvē nebija, izņemot dažas lietas, kas lika viņiem atcerēties par savu tautību:

- antisemitisma gadījumi;
- ebreju virtuve – ēdienus gatavoja māte vai tante;
- dažas tradīcijas – piemēram, neraudzētas maizes (macas) ieguve uz Pesaha svētkiem, vai tradīcijas, ko ievēroja vecāki;
- dažos gadījumos var runāt par bērnu rituāla ieturēšanu, kapu apmeklējumu kā piederību ebreju kopienai, kā arī – vēl retāk – dalību holokausta piemiņas pasākumos;
- saskarsme ar ebreju valodu – jidišu, ko parasti lietoja vecāki kā “slepeno” valodu.

The expression of ethnic or religious belonging in the Soviet era in interviews with Jews in Latvia

Marina Gehta

Jews in Latvia Museum

marina.gehta@gmail.com

Since 2011 the Jews in Latvia Museum, in cooperation with the Moscow Centre for University Teaching of Jewish Civilisation “Sefer”, has organised field work with Latvian Jews and non-Jews from small towns in Latgale who remember Jewish life there. Over these past years, we have recorded several hundred interviews with non-Jews in Latgale and with Latvian Jews in Riga and Israel. The purpose of this fieldwork is to document the memories of pre-war Jewish traditional life and folklore, to document the life stories of Latvian Jews, and to research the views of various ethnicities about Jews. This study method combines folklore and oral history interviews.

The interviewees were born in the 1920s-1940s, and a large part of their memories reflect their lives during the Soviet occupation of Latvia. Most Jewish interviewees (with the exception of those who took part in the Jewish national movement) admit that there was nothing typically “Jewish” about their lives, except for a few things that made them remember their ethnicity:

- cases of anti-Semitism;
- Jewish cuisine – dishes prepared by a mother or aunt;
- some traditions – such as *matzoth* at Passover – or traditions observed by the parents;
- in some cases, funeral rituals or attending cemeteries as part of Jewish identity or, even more rarely, participation in Holocaust memorial events;
- contact with the Yiddish language, commonly used by the parents as a “secret” language.

Reemigrācija kā nacionālās identitātes (re)konstruēšanas līdzeklis.

Apsvērumi par poļu jauniešu diasporas biogrāfijām

Marcins Gonda

Socioloģijas institūts, Lodzas Universitāte, Polija

marcin.gonda@uni.lodz.pl

Poļu diaspora bijušajās padomju valstīs sasniedz ap miljonus cilvēku. Tie ir poļu pēcnācēji, kas bija palikuši trimdā pēc pārvietošanas padomju valsts teritorijā Otrā pasaules kara laikā, kā arī pēckara robežu izmaiņu dēļ. Referāta mērķis ir izanalizēt poļu nacionālās piederības izjūtas (re)konstrukcijas procesu to poļu diasporas locekļu vidū, kas devušies studēt uz Poliju. Tie veido aptuveni 20% no visiem ārvalstu studentiem. Viņu ierašanos motivē ne tikai Polijas valsts piedāvātās mācību iespējas. Situācijā, kad viņu atgriešanos ierobežo neefektīvā repatriācijas politika, izglītības migrācija var būt vienīgā iespēja doties uz mitoloģizēto Poliju. Kādi tad ir individuālie un diasporiskie centieni saglabāt saikni ar senču dzimteni? Kāds saturs ir poļu identitātei, ko diasporas jaunieši gūst no ģimenes un vietējās vides? Kā viņi tiek verificēti, ierodoties Polijā? Visbeidzot, kā tas ietekmē viņu kolektīvo identitāti? Apsvērumi balstās empīriskos datos, kas gūti no 60 biogrāfiskām intervijām ar studentiem, ko autors veicis savam promocijas darbam.

Return migration as a mean of (re)constructing national identity.

Considerations on biographies of young Polish diaspora members

Marcin Gońda

Institute of Sociology, University of Łódź, Poland

marcin.gonda@uni.lodz.pl

The Polish diaspora in the post-Soviet states numbers approximately one million people. They are the descendants of Poles who remained in exile as a result of resettlements to Soviet territory during the Second World War and post-war shifts of Poland's borders westwards. The purpose of the paper is to analyse the process of (re)constructing a sense of belonging to the Polish nation amongst young Polish diaspora members who pursue studies in Poland. They account for about 20% of all foreign students in the country. Their arrival is not only facilitated by study incentives offered by the Polish state to its diaspora; in a situation of limited possibilities for return due to Poland's inefficient repatriation policies, educational migration is often these people's only chance to move to the mythologised Poland.

What, then, are the individual and diasporic efforts in maintaining links with the ancestral homeland? What are the contents of the transmitted narratives of Polishness that young diaspora members have been exposed to in their families and local milieu? How are these being verified upon arrival in Poland? Finally, how do they affect their collective identity? The empirical database of these considerations covers 60 autobiographical narrative interviews with the examined students that were carried out as a part of the author's PhD research.

Dzīvesstāstu mainīgais fokuss Igaunijā divtūkstošajos gados

Tiiu Jāgo,

Kultūras pētījumu un mākslas institūts, Tartu Universitāte, Igaunija

tiiu.jaago@ut.ee

Igaunijas dzīvesstāstu kolekcijas pirmsākumi meklējami vēlīnajos astoņdesmitajos gados, kad Igaunijas Literatūras muzeja pētnieki sāka organizēt dzīves aprakstu konkursus. Pašlaik muzejam ir aptuveni 3000 vienību liela dzīvesstāstu kolekcija. Šo autobiogrāfisko naratīvu autori ir neklātienas brīvprātīgie, kas iesūtījuši savus dzīvesstāstus dzīves aprakstu konkursiem.

Kad mēs salīdzinām stāstus no dažādām dekādēm, varam pamanīt būtiskas atšķirības narācijas stratēģijā. Divu veidu apstākļi ir ietekmējuši šīs pārmaiņas. Pirmkārt, dzīvesstāstu autori ir sākuši plaši lietot internetu un izmantot sociālo mediju iespējas. Otrkārt, temati par neseno vēsturi tiek vairāk aizstāti ar personīgu tematu un mūsdienu problēmu atspoguļojumu.

Uzmanību pievēršīšu jautājumam, kā vēsturiskie temati atkāpjas autobiogrāfiskajos tekstos, dodot iespēju rakstīt par citiem tematiem. Es salīdzinu divu sieviešu dzīvesstāstus. Viņas abas ir dzimušas pirms Otrā pasaules kara. Padomju laikā viņas abas strādāja skolā. Viena no viņām savu dzīvesstāstu atsūtīja Literatūras muzejam, atbildot uz dzīvesstāstu kolekcijas kampaņu “Es un mana ģimene dzīvo Igaunijas PSR un Igaunijas Republikā” (2001), bet otra – uz konkursu “Igaunijas Republikai 90” (2008). Lai gan abi konkursi bija veltīti valstij un vēsturei, atklājās divas rakstīšanas stratēģijas. Viens no stāstiem fokusējās uz to, kā politiskās represijas ietekmēja cilvēka dzīvi, bet otrā stāstā šim tematam tika veltīta neliela daļa. Tā vietā otrs stāsts pārsvarā fokusējās uz cilvēciskajām attiecībām tuvāko cilvēku lokā.

Changeable focus of life stories in Estonia in the 2000s

Tiiu Jaago

Institute of Cultural Research and Arts, University of Tartu, Estonia

tiiu.jaago@ut.ee

The Estonian Life Story collection (EKLA f 350) originates from the late 1980s, that is, when researchers from the Estonian Literary Museum started organising life writing campaigns. Currently the Estonian Literary Museum has approximately 3000 life stories in this collection. The writers of these autobiographical narratives are volunteer correspondents who send their stories as a response to the life writing campaigns.

When we compare stories from different decades, we can notice substantial changes in the strategy of narration. Two major conditions have shaped these alterations. Firstly, the life story narrators have widely begun to use the Internet and social media opportunities. Secondly, topics related to recent history are replaced by a reflection of more personal issues and present-day problems.

The presentation focuses on the issue of how historical topics retreated in the autobiographical texts, thereby providing an opportunity to write about other subjects. I compare the life stories of two women. Both were born before the Second World War. Both worked at a school during the Soviet era. One of the women sent her life story to the literary museum as a response to the life story campaign titled "Me and my family lives in the Estonian SSR and the Estonian Republic" (2001); the other responded to the "Republic of Estonia 90" (2008) campaign. Despite the fact that both of these collection campaigns were dedicated to the state and history, two different writing strategies were revealed. While one of these stories focused on the impact of political repressions on a person's life, the other story dedicated only a short paragraph to that topic. Instead, the second story focused on the relationships between people in her close circle of family and acquaintances.

Romi Latvijā. Piezīmes uz pētījuma malām

Oksana Kurcalte

Tirgus un sociālo pētījumu centrs "Latvijas Fakti"

oksana.kurcalte@gmail.com

Tirgus un sociālo pētījumu centrs "Latvijas Fakti" 2015.gada jūlijā - oktobrī veica pētījumu "Romi Latvijā". Tā mērķis bija noskaidrot sociālās atstumtības riskus un apzināt apstākļus, kas kavē romu tautības iedzīvotāju piekļuvi valsts un pašvaldību nodrošinātajiem pakalpojumiem. Pētījuma ietvaros ar kvantitatīvu un kvalitatīvu izpētes metožu palīdzību tika intervēti gan romi, gan valsts un pašvaldību pakalpojumu sniedzēju pārstāvji. "Piezīmes uz pētījuma malām" atspoguļo pētījuma veicēju individuālā saskarsmē novērotos romu identitātes izpausmes aspektus.

Roma people in Latvia. Notes on the edges of the study

Oksana Kurcalte

"Latvijas Fakti", market and public opinion research center

oksana.kurcalte@gmail.com

Market and public opinion research center "Latvijas Fakti" conducted a study "Roma in Latvia" (2015). The aim was to identify social exclusion risks and to recognize conditions that hinder the Roma population access to national and municipality-based services. Within the study of quantitative and qualitative research methods we were interviewed both the Roma and representatives from the state and municipal service providers. "Notes on the edges of the study" reflects Roma identity expression aspects within researchers' individual interaction with people they met in the fieldwork.

Latvijas romu kultūras balasta iezīmes: intervēšanas pieredze

Deniss Kretalovs

LU Sociālo zinātņu fakultāte

Deniss.Kretalovs@km.gov.lv

Kaut gan romi jeb čigāni izsenis ir Latvijas kultūras kopējā mantojuma neatņemama daļa, vēsturiski izveidojusies sociālā distance starp viņiem un citām etniskajām grupām noveda ne tikai pie romu atstumtības un marginalizācijas, to kultūras dzīvotspējas romantizēšanas un stereotipiskās eksotizēšanas no ārpusē, bet arī pie uzmanības trūkuma no dažādu etnisko kultūru pētnieku puses. Bieži vien pētnieki neņem vērā romu etniskās kultūras dažādību un neviendabīgumu, kas ir attīstījies atšķirīgo kultūru ilgstošas mijiedarbības un romu apkārtējās kultūras iezīmju absorbēšanas dēļ. Pakāpeniskā romu akulturācija, intensīvie sociālie procesi mūsdienu sabiedrībā, piemēram, globalizācija, migrācija, brīvā tirgus un demokrātiskās sabiedrības vērtību attīstība, veicina romu pārorientāciju no paplašinātā ģimenes modeļa uz nukleāro un pāreju no tradicionālā dzīvesveida uz moderno. Par to liecina pieaugušo etniski jaukto laulību skaits romu vidū, arvien mazāks uzsvars uz tradicionālo normu un vērtību jeb *Romanipen* stingru ievērošanu romu ģimenēs. Tas ļauj pamatoti jautāt, vai starp Latvijā dzīvojošajiem romiem pastāv kopējais kultūras balasts, kas apvieno tos tādā sociālā veidojumā kā kopiena, konstruē to kolektīvo identitāti, kā arī atražo tradicionālajā kultūrā iesakņojušos sociālo sistēmu un uzvedības modeļus pretēji sociālajai iekļaušanai un konvencionālai izpratnei par sociālās mobilitātes augšupeju?

Vadoties pēc savas romu tautības pārstāvju intervēšanas pieredzes, referāta autors aplūko Latvijas romu kultūras balasta un to raksturīgo iezīmju identificēšanas problemātiku. Izmantojot kvalitatīvās izziņas metodes, balstoties uz romu ģimeņu mutvārdu vēsturi un atmiņas stāstiem, autors cenšas noskaidrot Latvijas romu kultūras balasta izpausmes modernās sabiedrības kontekstā, aplūkojot tās no romu tautībai piederīgo perspektīvas. Jēdziens „kultūras balasts” ir izmantots, lai apzīmētu kādas etniskās grupas pārstāvjiem sociāli nozīmīgu, konstruētu kultūras tradīciju, normu un vērtību kopumu, kas nosaka šīs grupas etniskās robežas un uztur tās piederīgo kolektīvo identitāti, kā arī var kalpot par noteicošu faktoru to sociālās pielāgošanās procesos un ārējās sociālās tīklošanas praksēs.

Traits of Latvian Roma cultural ballast: interviewing experience

Deniss Kretalovs

Faculty of Social Sciences, University of Latvia

Deniss.Kretalovs@km.gov.lv

Despite the fact that the Roma are a traditional and integral part of Latvia's common cultural heritage, a social distance has historically formed between them and other ethnic groups, which led not only to the social exclusion and marginalisation of the Roma as well as the romanticisation and stereotypical exoticisation of their cultural vitality from the outside, but also to the lack of professional interest of researchers in

the Roma community. Researchers often do not take into account the cultural diversity and heterogeneity of the Roma that has evolved as a result of longstanding cultural interaction between the Roma and other ethnic groups as well as the absorption of surrounding cultural elements by the Roma. The gradual acculturation of the Roma and intense social processes in modern society, such as globalisation, migration and the development of the free market and democratic values, promote the shift of the Roma away from the extended family towards the nuclear family model and their transition from a traditional to a modern way of life. Evidence of this is an increasing number of mixed marriages among the Roma and a less strict emphasis on traditional norms and values, known as Romanipen, within Roma families. This allows us to ask the reasonable question of whether there is a common cultural ballast of the Latvian Roma that unites them in some social formation such as a community, constructs their collective identity and reproduces social systems and behaviour patterns embedded in traditional culture from one generation to another, as opposed to their social inclusion and an awareness of conventional upward social mobility?

According to his own experience in interviewing Roma, the author of the paper examines the challenges of identifying the cultural ballast of the Latvian Roma and its characteristics. Using the methods of the qualitative approach and based on oral histories of Roma families and Roma individual memory stories, the author's aim is to understand how Roma interpret their cultural ballast in the context of modern society. The concept of "cultural ballast" is used to refer to a socially significant set of cultural traditions, norms and values constructed within a certain ethnic group, which determines the ethnic boundaries of that group and maintains its representatives' collective identity; it can also be an essential factor in their social adaptation processes and social networking practices outside their ethnic group.

Identitāšu daudzveidība Liepājas Universitātes darbinieku dzīvesstāstos

Arturs Medveckis

Socioloģisko pētījumu centrs, Liepājas Universitāte

arturs.medveckis@liepu.lv

Liepājas Universitātes darbinieku dzīvesstāstu krājums tiek veidots kopš 2004. gada. Dzīvesstāsti autora redakcijā publicēti trijās grāmatās 2004., 2006. un 2009. gadā, un ir sagatavots manuskripts ceturtajam izdevumam.

Dzīvesstāstu teicēji pieder lokālai kultūrvidei, un to vienojošais komponents ir darba vide – konkrēta augstskola, taču katra teicēja personības veidošanās un identitātes kristalizēšanās process ir unikāls, tāpat kā katra cilvēka neatkārtojamā dzīve un dzīves gājuma atspoguļojuma naratīvs.

Daudzdimensionālo identitāšu spilgts dzīvesstāstu teicēja piemērs ir Liepājas Universitātes pedagogs un kora diriģents Kārlis Rūdolfs Kreicbergs. Viņam veltītā autora monogrāfija "Kārlis Rūdolfs Kreicbergs un viņa laiks" ar apakšvirsrakstu *Biogrāfiska apcere par izcilu kultūras un izglītības darbinieku – diriģentu, skolotāju balstīta dzīvesstāstos un citos biogrāfiskās pētniecības avotos.*

Personības un identitāti ietekmējošie faktori, izmantojot K. R. Kreicberga un viņa līdzgaitnieku dzīvesstāstus, biogrāfiskās apceres, padziļinātās intervijas u. c. raksti apkopoti citā autora monogrāfijā: “Identitāte pedagoga dzīvesdarbībā: Kārlis Rūdolfs Kreicbergs un viņa laiks”.

Diversity of identities within the life stories of the Liepāja University staff

Arturs Medveckis

Centre for Sociological Studies, Liepāja University

arturs.medveckis@liepu.lv

The collection of life stories of the Liepāja University staff was started in 2004 and has been published in three editions: 2004, 2006 and 2009. The fourth edition is forthcoming.

A specific element is the sense of belonging of all the narrators to a local cultural environment in which the unifying component is the working environment, namely, a specific institution of higher education. However, the process by which each narrator's personality develops and his or her identity crystallises is unique and forms a particular narrative of the life stories.

A striking example of a storyteller with multidimensional identities is Kārlis Rūdolfs Kreicbergs, a pedagogue and choir conductor at Liepāja University. The monograph *Kārlis Rūdolfs Kreicbergs and his Time*, written by the author and with the subheading *A Biographical Reflection on an Excellent Cultural and Educational Worker – a Conductor and a Teacher*, is based on life stories and other biographical research sources. Using the life stories, biographical reflections and comprehensive interviews of Kreicbergs and his colleagues, the factors influencing the development of personality and identity were explored and published in another monograph by the author titled *Identity in the Pedagogue's Life: Kārlis Rūdolfs Kreicbergs and his Time*.

„Nozīmīgie citi” dzīvesstāstu naratīvā: kultūras identitātes aspekti

Nadežda Pazuhina

Baltijas Starptautiskā akadēmija. Latvija

nadja_pazukhina@inbox.lv

Viens no jautājumiem, kas saista uzmanību, analizējot dzīvesstāstus, ir motīvi/shēmas, kuri atkārtojas dažādu paaudžu autoru stāstījumos. Atmiņas par svarīgiem dzīves notikumiem autobiogrāfiskajā naratīvā bieži vien tiek sasaistītas ne tikai ar situāciju, apstākļiem, plašāku kultūrsociālo kontekstu, bet arī ar konkrētiem cilvēkiem, personām, kurām stāstītājs piešķir īpašu nozīmi, galvenokārt raksturojot tās kā morālu vai intelektuālu autoritāti, dzīvesveida un rīcības paraugu, emocionālu atbalstu.

“Nozīmīgie citi” (izmantojot Džordža Mīda terminu) dzīvesstāstu naratīvos tiešā veidā ir saistīti ar autoritatīvu kultūras pieredzi, kura stāstītāja skatījumā kļūst par noteicošo gan viņa praktiskajā rīcībā, gan arī ietekmē viņa vērtējošos spriedumus, bieži vien gan paliekot ārpus paša stāstītāja refleksijas. Šādai personīgās pieredzes sasaistīšanai ar regulējošiem paraugiem, centieniem pamatot savu izvēli ar “pareizu” prototipu nav tikai sociāli psiholoģisks pamatojums. Implicīti stāstītājs iezīmē savu piederību noteiktai kultūras tradīcijai (kultūras modelim), kuru iemieso “nozīmīgo citu” klātbūtne.

Viens no kultūras identitātes aspektiem šajā kontekstā ir sekošana tām taktikām (Mišels de Serto) ikdienas dzīvē, kas ļauj konkrētam indivīdam apgūt savu dzīves telpu saskaņā ar tiem priekšstatiem un priekšrakstiem, kuri atbilst “kultūras imperatīvam” (Bronislavs Malinovskis). Dzīvesstāstos tiek artikulēta pieredzes sistematizācijas naratīvā forma, kas atklāj paša stāstītāja interpretācijas shēmas un eksplīcē to kultūras imperatīvu, kas veido stāstītāja piederības izjūtu kultūras tradīcijai vai kultūras telpai.

“Significant others” in the narrative of life stories: facets of cultural identity

Nadežda Pazuhina

Baltic International Academy. Latvia

nadja_pazukhina@inbox.lv

When analysing life stories, one of the issues that attracts attention are the motifs and strategies that are repeated in the narratives of respondents belonging to different generations. In autobiographical narratives, reminiscences about important events in one's life are often linked not only with circumstances and the broader social and cultural context but also with particular persons. A storyteller assigns a special significance to these individuals, generally considering them moral or intellectual authorities, examples of proper behaviour and social action and providers of emotional support.

These “significant others” (to use George Mead's term) in life story narratives are directly linked with the authoritative cultural experience, which in the narrator's view determines both his/her actions and influences his/her assessments, although it often remains outside the narrator's own reflection. The correlation of such personal experience with regulatory examples and attempts to justify one's choice with the “correct” prototype is not only grounded in socio-psychological motivation. Implicitly, the narrator thus points out his/her belonging to a specific cultural tradition (cultural model), which is embodied by the presence of “significant others”.

In this context, one of the facets of cultural identity is the following of those tactics (Michel de Certeau) in everyday life that allow a person to appropriate his/her own life space according to those notions and concepts that correspond to the “cultural imperative” (Bronislaw Malinowski). Life stories articulate a systematisation of experience in narrative form that reveals the narrator's own interpretation strategies and explicates the cultural imperative that forms the narrator's sense of belonging to a cultural tradition (or cultural space).

Sasniegumi un zaudējumi: veiksmes un neveiksmes artikulācija dzīvesstāstos

Maruta Pranka

LU Filozofijas un socioloģijas institūts

pranka@latnet.lv

Biogrāfisko pētījumu pieredze rāda, ka liela daļa dzīvesstāstu interviju centrējas uz būtiskām pārmaiņām dzīves gājumā, kas savukārt saistītas ar radikālām pārmaiņām sabiedrības līmenī. Divdesmitajā gadsimtā šo pārmaiņu nesēji bijuši Otrais pasaules karš un 90. gadu politiskās, ekonomiskās un sociālās izmaiņas. Šādas radikālas pārmaiņas var radīt gan individuālo biogrāfisko pārrāvumu, gan sociālās grupas, kopienas vai sabiedrības kultūras traumu.

Kardinālu sociālo pārmaiņu dēļ mainoties politiskajiem režīmiem un ekonomiskajai sistēmai, cilvēki ir spiesti pārvērtēt savu individuālo pieredzi jaunā sociālā kontekstā, veidot savas pasaules citādu redzējumu. Jaunajos apstākļos tiek identificēti indivīdu un sociālo grupu zaudējumi un sasniegumi.

Socioloģijā diskutē par problēmu, kā sociālo transformāciju dēļ gan indivīdi, gan sociālās grupas var kļūt par ieguvējiem vai zaudētājiem. Tas atkarīgs no daudziem faktoriem, tostarp no P. Burdže definēto individuālo kapitālu esamības un iespējām tos izmantot.

Indivīdi vai grupas var neidentificēties nevienā no šīm grupām, bet piedzīvot veiksmes vai ciest zaudējumus. Referātā analizēts temats par piedzīvoto sociālo transformāciju izraisīto zaudējumu un sasniegumu interpretāciju un artikulāciju dažādu tautību indivīdu dzīvesstāstos. Analizēti dzīvesstāsti no Latvijas Nacionālās mutvārdu vēstures arhīva.

Achievements and losses: articulation of success and failure in life stories

Maruta Pranka

Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

pranka@latnet.lv

Experience of biographical studies shows that many life story interviews are centred around significant changes during the person's lifecourse, which are in turn linked to radical changes on the societal level. In the 20th century, such changes have been brought about by the Second World War and the political, economic and social changes of the 1990s. Such radical changes can lead to individual biographical disruptions as well as cultural trauma for a social group, community or a whole society.

As the result of cardinal social changes when political regimes and economic systems change, people are forced to reevaluate their own individual experiences in a new social context, thereby creating a new vision of their own "world". Under the new circumstances, losses and achievements of individuals and the social groups identify. The issue is discussed in sociology how both individuals and social groups can become winners or losers as the result of social transformation. This depends on

many factors, including the existence of individual capital as defined by Pierre Bourdieu and the opportunities to put it to use.

Individuals or groups may not identify with any of these groups but instead experience individual successes or losses. The paper analyses the issue of interpreting and articulating the losses and successes caused by social transformations in the life stories of individuals from a variety of ethnic groups. Life stories from the Latvian National Oral History archive have been used for this study.

Represīvais diskurss attiekmē pret ceļojošajiem romiem Zviedrijā 20. gadsimtā

Maija Runce

Vēstures nodaļa, Stokholmas Universitāte, Zviedrija

maija.runcis@historia.su.se

Zviedrijas valdība 2014. gadā prezentēja Valdības ziņojumu par represijām pret romu tautības cilvēkiem “Tumšās un nezināmās puses vardarbībā pret romiem 20. gadsimtā”. Dokuments tika radīts, lai izplatītu zināšanas par to, kā romi uzņemti Zviedrijā. Notikušais pagātnē var izskaidrot romu stāvokli Zviedrijā mūsdienās. Zviedrijas valdība vēlas pastiprināti strādāt ar cilvēktiesībām un uzlabot romu dzīves apstākļus. Valdības ziņojums pamatojas uz dzīvesstāstiem un romu kolektīvo atmiņu. Viens no secinājumiem Valdības ziņojumā ir tas, ka ceļojošie romi tikuši pakļauti sterilizācijas likumam. Manā pētījumā par sterilizācijas vēsturi Zviedrijā izmantotie arhīvu dokumenti to neapstiprināja. Savā referātā vēlos pievērst uzmanību, kā kolektīvā atmiņa romu dzīvesstāstos disonē ar dokumentiem Zviedrijas valsts arhīvā un ko var secināt no divām tik atšķirīgām versijām par romiem Zviedrijā.

The repressive discourse regarding Roma travellers in Sweden in the 20th century

Maija Runce

Department of History, Stockholm University

maija.runcis@historia.su.se

In 2014 the Swedish government presented a white paper on Swedish repressions against Roma people titled *The Dark Unknown History: White Paper on Abuses and Rights Violations Against Roma in the 20th Century*. The purpose of the paper was to disseminate knowledge about how the Roma in Sweden had been treated. The idea was that past history could explain the conditions of Roma in Sweden today. The government thereby wanted to strengthen its work on human rights and improve the living conditions of Roma people in Sweden. The paper is largely based on life stories and Roma collective memory. One of the statements in the paper is that Roma travellers are over-represented as victims of the sterilisation law. However, in my own study of the history of sterilisation in Sweden I could not confirm this statement.

In this paper I wish to present how the collective memory expressed through Roma life stories contradicts the archival sources in the Swedish state archive and how we can come to terms with two such opposite stories about Roma travellers in Sweden.

Divdesmitā gadsimta vēsture Latvijas baltkrievu dzīvesstāstos

Irēna Saleniece

Mutvārdu vēstures centrs, Daugavpils Universitātes Vēstures katedra

irena.saleniece@du.lv

Referāta mērķis – atklāt Austrumlatvijā dzīvojošo baltkrievu priekšstatus par vēsturi, balstoties uz mutvārdu vēstures avotiem. Daugavpils Universitātes Mutvārdu vēstures centra krājuma ierakstu izpēte ļauj uzzināt vietējo baltkrievu priekšstatus par Latvijas vēsturi 20. gadsimtā. Galvenais vēsturiskās informācijas avots ir pašu teicēju dzīves pieredze, uz kuras pamata viņi veido 20. gadsimta Latvijas vēstures periodizāciju: Latvijas brīvvalsts laiks starp diviem pasaules kariem; Otrais pasaules karš; staļinisma periods; posms starp 50. gadu beigām un 80. gadu vidu; Latvijas valstiskās neatkarības atgūšana.

Vēstures notikumu uztveri un skaidrojumu, kā arī dažādu vēstures periodu vērtējumu nosaka galvenokārt teicēju sociālais statuss (kā pagātnē, tā arī tagadnē), politiskie uzskati un arī individuālās īpašības. Etniskā izcelsme nav noteicošais faktors vēsturisko priekšstatu veidošanā, tāpēc 20. gadsimta Latvijas vēstures “baltkrievu versija” lielākoties neatšķiras no citu etnisko grupu, tostarp latviešu, radītajām versijām. Veidojot nacionālo vēstures naratīvu, noteikti jāreķinās ar baltkrievu, tāpat kā citu “vienkāršo cilvēku”, vēsturiskajiem priekšstatiem.

History of the 20th century in the life stories of Latvia's Belarusians

Irēna Saleniece

Oral History Centre. History Department, Daugavpils University

irena.saleniece@du.lv

The aim of the paper is to reveal the perceptions of history of the Belarusians of eastern Latvia, based on life story sources. Oral history sources from the collection of the Oral History Centre of Daugavpils University demonstrate local Belarusians' perceptions of 20th-century Latvian history. The main source of historical information is the life experience of the narrators, upon which they base the following periods of 20th-century history in Latvia: the period of Latvian independence between both world wars; the Second World War; the Stalinist era; the period from the late 1950s till the mid-1980s; the restoration of Latvian independence.

The perception and understanding of historical events as well as the evaluation of various periods mostly depend on the social status (both in the past and in the present), political views and individual qualities of the narrators instead of their

ethnic origin. Thus, the “Belarusian version” of Latvian history does not differ much from the versions of other ethnic groups in Latvia, including Latvians themselves. The common historical perceptions of Belarusian as well as other “ordinary” people in Latvia should be taken into consideration when creating a national historical narrative.

Vai kopiena bez vēstures? Kolektīvā atmiņa un etnicitāte romu dzīvesstāstos

Edmunds Šūpulis

LU Filozofijas un socioloģijas institūts

edmunds.supulis@lu.lv

Vai var runāt par atšķirīgu romu atmiņas kultūru? Daudzos antropologu pētījumos ir pieminēts šķietamais “vēsturiskās apziņas” trūkums romu tautības kopienās. Nacionālās Mutvārdu vēstures projekta veiktajās intervijās atklājas čigānu specifiskā biogrāfiskā pieredze, viņu kopienas dzīves aspekti un attiecības ar sabiedrību. Dzīvesstāstos īpašu vietu ieņem kolektīvā atmiņa par dzīvi nacisma un padomju režīmos, kas pauž traģisko genocīda pieredzi, kam seko relatīva drošība un pārticība sociālistiskās saimniecības apstākļos. Tas veido “atmiņu sociālos rāmjus”, kas nosaka gan pagātnes, gan tagadnes situācijas novērtējumu.

Nozīmīgs ir arī atšķirīgu kultūru saskarsmes aspekts intervijas procesā, kad tiek daudzu etnisko grupu pārstāvji. Par svarīgiem komunikācijas komponentiem kļūst nepieciešamo priekšstatu radīšana, atbilde uz stereotipiem u.tml. Referātā es vēlos vērst uzmanību uz to, ka, analizējot atmiņu stāstus, priekšplānā var izvirzīties identitātes jautājumi. Kā naratīvos tiek konstruēta identitāte un tieši etnicitāte? Vai čigānu vēsturiskajai pieredzei un šīs etniskās grupas statusam sabiedrībā ir saistība ar romu “nevērību pret pagājušo”? Romu tautības cilvēki necenšas uzsvērt savu atšķirīgo identitāti un savu vēsturi nefiksē stabilos artefaktos (pieminekļos, nacionālos naratīvos), bet kopā ar sev piederīgajiem to arvien izjūt saskarsmē ar sabiedrību, kuras aizspriedumi pret citādajiem vēl nemaz nav pagātnē.

A community without history? Collective memory and ethnicity in Roma life stories

Edmunds Šūpulis

Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

edmunds.supulis@lu.lv

Can we suggest there is a distinct Romani memory culture? Many studies in anthropology point out the apparent neglect of history and particular attitude towards the past in Roma communities. The National Oral History project has conducted life story interviews with Roma in different regions of Latvia. The interviews reveal their specific biographical experiences, aspects of community life and their relations with wider society.

The life stories demonstrate a collective memory of life under the Nazi and Soviet regimes – a terrible experience of genocide followed by relative security and comfort within a socialist economic system. It constitutes a “framework of social memory” that determines the assessment of both the past and the present situation.

An important dimension is also the inter-cultural communication aspect of the interview process, when different ethnic groups encounter each other. Presenting the appropriate impression about the group and the self becomes an important component. In this paper I would like to draw attention to the fact that the analysis of memory stories may bring issues of identity to the foreground. How is identity constructed in narratives and, specifically, ethnicity? And, is there a link between the Roma historical experience and the group’s status in society and its “neglect of the past”? Roma people do not seek to emphasise their distinct identity, and their history is not fixed in stable artefacts (monuments, national narratives). However, it is the society in which they live that constantly reminds them of who they are and their mutual interaction with the public that promotes their living collective memory.

Marginalizēto pusaudžu reflekcijas par ģimeni un ģimenes vērtībām

Ilze Trapenciere

LU Filozofijas un socioloģijas institūts

trapenciere@inbox.lv

Referātā analizēti piecpadsmit pusaudžu dzīvesstāsti, kuri dzīvojuši disfunkcionālās ģimenēs, nabadzībā, vardarbīgā vidē, kā arī ārpusģimenes aprūpes institūcijās, pie radiem vai vieni paši. Dzīvesstāsta pieeja palīdz izpētīt, kā šie jaunieši meklē un atrod savu dzīves ceļu, un kā viņi atrod tās references personas, kas viņiem aizstāj ģimeni. Pētījumā piedalījās latviešu un krievu pusaudži.

Referāta pirmajā daļā autore pastāstīs par intervēto jauniešu vērtībām, tostarp personīgajām, sociālajām un kultūras vērtībām, sniegs viņu viedokļu izvērtējumu, balstoties uz viņu uzvedības aprakstu. Referāta otrajā daļā uzmanība pievērsta intervēto jauniešu vērtējumam par ģimeni un ģimenes vērtībai viņu dzīvē, balstoties uz jauniešu atmiņām par savu ģimeni (vecākiem, vecvecākiem, brāļiem, māsām, citiem tuviem radniekiem) un ģimenes tradīcijām (tostarp atmiņām par ēšanas tradīcijām). Referāta trešajā daļā analizēts, kā marginalizētie pusaudži meklē dzīves orientierus, savas vērtības, ģimenes aizstājēju un viedokli par savas nākotnes ģimenes modeli. Pētījumā secināts, ka latviešu un krievu pusaudžiem viedoklis par ģimeni un galvenajām ģimenes vērtībām ir ļoti līdzīgs.

Marginalized teens' reflections reflections on their families and family values

Ilze Trapenciere

Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

trapenciere@inbox.lv

The paper introduces analyses of life stories of teens who are marginalised because of circumstances that are beyond their control. The author has analysed the life stories of fifteen teens who have lived in poverty and experienced violence in dysfunctional families or in situations of absent parents (whether residing in child care institutions, with relatives or alone). The life story approach explores how those young people search and find their way in life – and how they find a circle of people who function as a substitute to their families. Both Latvian and Russian youth participated in the study.

In the first part of the paper the author discusses the teens' values, including their personal, social and cultural values, and evaluates their opinions and outlooks on life based on their descriptions of their behaviour. The second part of the paper discusses the teens' evaluation of family and the value of family in their own lives, based on their memories of their own families (parents, grandparents, siblings and other close relatives) and their description of family traditions (including memories about food traditions). The third part of the paper describes how marginalised teens search for reference points in life, their own values, family substitutes and opinions regarding their own future families. The study finds that attitudes regarding family and major family values are quite similar amongst both Latvian and Russian teens.

Kolektīvā atmiņa un pagātnes refleksijas dažādu Latvijas etnisko grupu pārstāvju dzīvesstāstos

Kaspars Zellis

LU Filozofijas un socioloģijas institūts

kaspars.zellis@gmail.com

Latvijā 20. gadsimta vēstures notikumi ir nozīmīga kolektīvās atmiņas sastāvdaļa. Politiskā atmiņa pēc neatkarības atjaunošanas ir bijusi ar tendenci uz etnocentriskās latviešu sociālās atmiņas akcentēšanu un artikulāciju, tāpēc citu grupu sociālās atmiņas lauki kļuva margināli vai pat uztverti kā naidīgi dominējošajām pagātnes reprezentācijām, jo nereti to izpausmēs un medijos valdošajos diskursos var vērot arī Krievijas vēstures politikas izpausmes.

Latvijas iedzīvotāju dažādo etnisko grupu dzīvesstāstos, kuros vadošie pagātnes diskursi mijās ar individuālajām pieredzēm, iespējams vērot daudz niansētāku un neviennozīmīgāku ainu par to, kā 20. gadsimta vēstures procesi un notikumi tiek uztverti un reflektēti, konstruējot savus dzīvesstāstus.

Referāta mērķis ir atspoguļot kopīgos un atšķirīgos elementus dažādu etnisko grupu pārstāvju dzīvesstāstos.

Collective memory and reflections on the past in the life stories of Latvia's ethnic groups

Kaspars Zellis

Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

kaspars.zellis@gmail.com

Historical events of the 20th century are an important element in the collective memory of Latvia. Political memory following the reestablishment of Latvian independence has been more focused on the accenting and articulation of the ethnocentric Latvian social memory; as a result, the social memories of other groups has become marginalised or even perceived as hostile to the dominant representations of the past, because often the expression of these memories and the discourses thereof found in the media reflect aspects of Russian policy regarding history.

In the life stories of various ethnic groups in Latvia, in which leading discourses of the past are intertwined with individual experiences, it is possible to notice a much more nuanced and ambiguous picture of how 20th-century historical processes and events are perceived and reflected while constructing their life stories. The goal of the paper is to show both the common and differing elements in the life stories of people from various ethnic groups.

Etnisko kultūru pieredzes atspoguļojums dzīvesstāstos

Māra Zirnite

LU Filozofijas un socioloģijas institūts

mara.zirnite@gmail.com

Latvijā ir lielākais etnisko minoritāšu skaits triju Baltijas valstu salīdzinājumā. Saskaņā ar 2011. gada tautas skaitīšanu etniskās minoritātes veido 38% no iedzīvotāju kopskaita. Lielākā no minoritātēm runā krievu valodā. Šajā valodā Latvijā sazinās arī daļa romu tautības iedzīvotāju. Dzīvesstāstu pētījums ļauj ielūkoties gan sociālajās problēmās, gan kultūras identitātēs, kas atklājas krievu un romu etnisko grupu pārstāvju individuālajās atmiņās. Trijos pētījuma gados dokumentētas gandrīz 100 dziļās intervijas ar krievu un romu iedzīvotājiem Latvijā, un aptuveni 60 no tām skan krievu valodā.

Dzīvesstāstos var izsekot mijiedarbībai starp grupas sociālo atmiņu, *padomju cilvēka* ideoloģijas atskaņām un individuālās pieredzes traktējumu. Atšķirības ir attiekmē pret pagātnes vērtējumu, pret savu sociālo statusu agrāk un tagad. Stāsti par dzīvi atklāj atšķirīgu emocionālo un tēlaino sniegumu, bet tematiskas un strukturālas līdzības vienas etniskās grupas robežās. Romu un krievu tautības atmiņu vēstījumos iezīmējas individuālās un paaudžu atšķirības, kas nav saistāmas ar etniskumu, bet raksturo šīsdienas kultūras problēmas kopumā. Pētījums atklāj ne tikai Latvijas sociālās atmiņas kopainu, bet arī norāda uz turpmāk pētāmiem etnisko kultūru aspektiem, kas attīstās savstarpējā mijiedarbībā. Apmaiņa ar dzīvesstāstiem nozīmē apmaiņu kultūras pieredzē, kas ir savstarpējās izpratnes priekšnoteikums sabiedrībā.

The experience of ethnic cultures as reflected in life stories

Māra Zirnīte

Institute of Philosophy and Sociology, University of Latvia

mara.zirnite@gmail.com

Latvia has the highest number of ethnic minorities among the three Baltic countries. According to census data (2011), ethnic minorities constitute around 38 percent of the total population. Most of the minorities speak Russian. Among them, a part of the Roma population in Latvia also communicates in Russian.

The life story study gives researchers an opportunity to look into the social issues and the cultural identities that are revealed in the individual memories of representatives of the Russian and Roma ethnic groups. During the three years of the study, close to one hundred in-depth interviews with Russian and Roma residents of Latvia have been documented, with around sixty of the interviews taking place in the Russian language.

In the life stories, one can follow the interaction between the social memory of the group, the aftermath of the *Soviet people* ideology and the treatment of personal experience. There are differences in the attitude towards the evaluation of the past as well as towards their social status in the past and now. The life stories reveal different emotional and imaginative performances but also thematic and structural similarities within a single ethnic group. Individual and generational differences are recognised in the memory messages of Roma and Russians; these differences are not associated with ethnicity but instead describe contemporary cultural issues as a whole. The study reveals not only an overview of social memory in Latvia but also indicates aspects for future research of ethnic cultures that are developing in mutual interaction. An exchange of life stories means an exchange in cultural experience, which is a prerequisite for mutual understanding in any society.